

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Bajka terapeutyczna *Tajna misja Bombika* i jej realizacja słowno-muzyczna

Author: Aleksandra Zeman

Citation style: Zeman Aleksandra. (2017). Bajka terapeutyczna *Tajna misja Bombika* i jej realizacja słowno-muzyczna. W: J. Uchyła-Zroski, Z. Mojżysz (red.). „Sztuka i jej wartości” (S. 184-197). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Aleksandra Zeman

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Bajka terapeutyczna *Tajna misja Bombika* i jej realizacja słowno-muzyczna

Summary: The author approaches the topic of interdisciplinary studies in the Institute of Music at the Faculty of Fine Arts and Music at the University of Silesia, located in Cieszyn. The article constitutes a case study of a children's radio play *Bombik's Secret Mission*, written by Bogusław Zeman and adapted by Magdalena Micherda. Therapeutic stories provide assistance in the child's development process. Thanks to them, the listeners can, for example, learn how to cope with the difficulties of quotidian life. Such choice of worthwhile listening material can be regarded as an investment in their future. Interdisciplinary classes, which combine various fields of study, including literature, pedagogy, theater and music, constitute an important part of a comprehensive curriculum for the students.

Key words: therapeutic story, children's development, higher education, interdisciplinary studies, education

Jadwiga Uchyła-Zroski zauważa, iż „wychowanie przez sztukę wnosi w życie każdego dziecka wiele wartości. Sprawia, że dziecko przyswaja sobie umiejętności dostrzegania otaczających zjawisk, ich słuchania, rozpoznawania, nawiązywania relacji. Sztuka otwiera dla niego nową przestrzeń doznań zwaną światem wrażliwości. Interioryzowane wartości sztuki najszybciej u odbiorcy aktywizują sferę emocjonalną i poznawczą. Stają się podłożem jego życia duchowego głównie przez możliwość bogatszego przeżywania odbieranych wrażeń”¹. W taki sposób rozumiane wychowanie przez sztukę wszechstronnie aktywizuje każdego człowieka do dalszych z nią kontaktów. Amadeo Cencini i Alessandro Marenti w publikacji *Psychologia a formacja* głoszą niemożność życia bez wartości, wyjaśniając, że każda osoba posiada w głębi serca, świadomie, bądź w tajemnicy

¹ J. UCHYŁA-ZROSKI: *Wprowadzenie*. W: *Edukacja i rozwój artystyczny dziecka*. Red. J. UCHYŁA-ZROSKI. Mysłówice 2011, s. 7.

nieświadomości osobiste ideały². Wrodzone predyspozycje osoba musi jednak rozwijać w procesie wychowania i własnej aktywności.

Pojawia się zatem pytanie, jak rozmawiać z wychowankami na tematy wartości w sztuce, jak wychowywać młode pokolenie w duchu wartości i do wartości. Trudno o jednoznaczną odpowiedź. Sposobów oddziaływań wychowawczych i aksjologicznych może być wiele, gdyż współczesnych koncepcji wychowania człowieka jest także bardzo dużo. Niewątpliwie jednym ze sposobów wychowania ku wartościom będzie bezpośredni kontakt ze sztuką, np. udział w spektaklach, wykorzystanie sztuk wizualnych, form teatralnych, bajek, bajek terapeutycznych jako słuchowisk lub ich realizacja artystyczna w postaci przedstawienia.

Warto zaznaczyć, że przyczyną wielu rozterek młodych odbiorców sztuki jest to, że nie potrafią opisać i nazwać własnych przeżyć. Współczesny rodzic czy nauczyciel nie zawsze znajduje czas, by podjąć stosowną rozmowę dotyczącą treści oglądanych prezentacji artystycznych i różnych form sztuki. Aby móc wyjaśnić dziecku nurtujący go problem, sam taką wiedzę musi posiadać. Brak środowiskowego wsparcia może doprowadzić dziecko do sytuacji, w której będzie czuło się bezradne, zagubione w gąszczu medialnych informacji. To właśnie bajka terapeutyczna może pomóc dziecku, najmłodszemu, dostrzec analogie między losem bohatera bajki a własnymi przeżyciami. Dziecko utożsamia się z bohaterem bajki, spektaklu, uczestniczy w jego przygodach, nabywa wiedzę, jak można sobie radzić z problemami w codziennym życiu.

1. Bajki terapeutyczne i ich rola w życiu dziecka

Bajki terapeutyczne są utworami literackimi wspomagającymi szeroko rozumianą terapię. Najczęściej w literaturze wyróżnia się bajki relaksacyjne, psychoedukacyjne i psychoterapeutyczne. Bajki relaksacyjne, jak sama nazwa wskazuje, służą odprężeniu dziecka, pozwalają mu się wyciszyć, a tym samym uspokoić różnorodne, często trudne emocje. Bajki psychoedukacyjne służą nauce, dając dzieciom wskazówki, a często gotowe scenariusze, jak poradzić sobie w trudnej sytuacji. Ich istotą jest nauka rozpoznawania przez dzieci emocji, próba ich nazwania, a także poznanie ich przyczyn i skutków. Bajki psychoterapeutyczne są najczęściej utworami dłuższymi pomagającymi dzieciom poradzić sobie w sytuacjach lękotwórczych. Ich celem jest zatem zarówno wsparcie, jak i kompensacja. Dziecko dzięki bajce czuje zrozumienie i akceptację swojej osoby i swojego położenia. Zdobywa również potrzebną wiedzę o konkretnych sytuacjach wraz ze sposobem radzenia sobie w nich³. Fenomen bajek terapeutycznych polega właś-

² A. CENCINI, A. MANENTI: *Psychologia a formacja*. Kraków 2002, s. 99.

³ M. MOLICKA: *Bajkoterapia. O lękach dzieci i nowej metodzie terapii*. Poznań 2002, s. 153–178.

nie na tym, że nie tylko opisują one dany problem, ale zawsze ukazują sposób jego rozwiązania. Odkrywają przed czytelnikiem nową, nieznaną dotąd możliwość myślenia o troskach. Bajka musi się skończyć dobrym rozwiązaniem trudności. Tylko takie zakończenie nauczy dziecko pozytywnego myślenia i pomoże mu uwierzyć we własne siły. Ważne jest również to, że młody człowiek, słuchając bajki terapeutycznej, zmienia niejako swoją rolę, stając się swoim terapeutą. Nikt nie daje mu gotowych recept czy rozwiązań, ale sam przenosi do codziennej rzeczywistości wiedzę zaczerpniętą z bajki⁴.

2. Tajna misja Bombika jako pomoc w interdyscyplinarnym kształceniu studentów i przyszlých nauczycieli

Tajna misja Bombika to terapeutyczna bajka księdza Bogusława Zemana będąca jedną z pięciu opowieści o łaciatym słoniku, który przeżywa takie same trudności życiowe, jakie spotykają dzieci i młodzież. Każda bajka to jedna historia, w której afrykański słonik musi poradzić sobie z jakimś problemem. W *Tajnej misji* wraz z siostrą i kolegą próbują uratować sawannę przed nalotem szarańczy. Problemem staje się nie tylko sam nalot, ale przede wszystkim ciągle kłótnie z siostrą i nieumiejętność współpracy w grupie.

Studenci Instytutu Muzyki Wydziału Artystycznego w Cieszynie w formie słuchowiska słowno-muzycznego nagrali tę opowieść pod moim kierownictwem w ramach przedmiotu warsztaty muzyczne. Na uwagę zasługuje także gościny współudział Karola Suszki, dyrektora, reżysera, aktora Teatru Cieszyńskiego w Czeskim Cieszynie. Adresatem projektu są przede wszystkim dzieci, młodzież, rodzice, nauczyciele i wychowawcy. *Tajna misja Bombika*, jak każda bajka terapeutyczna, wychowuje i bawi, a także pozwala lepiej poradzić sobie w trudnych życiowych sytuacjach. Ponadto uczy zawsze mówić prawdę, promując tym samym zgodę, koleżeńskość, a nieuniknione życiowe konflikty rozwiązywać w sposób konstruktywny. Warto zwrócić uwagę, że bajka pomaga ośwoić się ze swoimi emocjami, takimi jak lęk, strach i niepewność, stymulując potrzebę kontrolowania swoich emocji i zachowań. Niezwykle cenne jest również to, że jest to świetna pomoc ucząca kreatywnego myślenia i wiary we własne możliwości. *Tajna misja Bombika* uczy również szacunku do dzieci i zaufania do nich. W świecie Bombika panuje pewien porządek polegający na tym, że wiadomo, co jest dobre, a co złe. Bogusław Zeman podkreśla, że „ta klarowność w kreowanym świecie pomaga porządkować świat dziecka, który staje się przez to bardziej

⁴ Refleksje te zaczerpnięte są z wykładu wygłoszonego dla studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach przez autora bajki *Tajna misja Bombika*, ks. Bogusława Zemana. Wykład miał miejsce 6 kwietnia 2016 r.

bezpieczny i przejrzysty. Bajka uzdrawia świat dziecka, wprowadzając aksjologiczny porządek, ucząc, co jest dobre i przekonując, że dobro warto realizować. Dziecko może przyjmować właściwą postawę wobec dobra i zła⁵.

Tajna Misja Bombika była również doskonałą lekcją i okazją do rozwoju dla studentów. Celem przedmiotu warsztaty muzyczne uczyniłam interdyscyplinarne kształcenie studentów. Słownik języka polskiego wyjaśnia, że interdyscyplinarny „to taki, który ma związek z różnymi dyscyplinami naukowymi”⁶. Zajęcia moje z pewnością odbiegały od tradycyjnej formy zajęć ćwiczeniowych. Stały się one dla studentów szansą poznania czegoś więcej, niż przewiduje ramowy program studiów. Warsztaty muzyczne stały się zatem formą łączącą literaturę, pedagogikę, aktorstwo i oczywiście muzykę. Warto dodać, że również finałowe nagranie płyty było dla nich okazją do weryfikacji swoich umiejętności, a także swoistą życiową przygodą.

Już sam fakt otrzymania w przydziale tego przedmiotu zmobilizował mnie do poszukiwania ciekawego pomysłu na zajęcia. Chciałam kreatywnie wykorzystać dany nam ze studentami czas, by rozwijać ich na wielu płaszczyznach. Rozpoczęłam poszukiwania ciekawego pomysłu, który można by polecić studentom edukacji muzycznej. Zaproponowałam studentom dwa rozwiązania: przygotowanie programu interdyscyplinarnego *Podróże po krajach świata* bądź bajkę muzyczną dla dzieci. Po namyśle dokonano wyboru *Tajnej misji Bombika*, równocześnie decydując się na nagranie słuchowiska słowno-muzycznego. Nie było to dla mnie zupełnie nowe doświadczenie, gdyż sama kilka lat śpiewałam, a następnie tworzyłam w Bielsku-Białej szkolny teatr piosenki.

Z pedagogicznego punktu widzenia niezwykle cenna dla przyszłych nauczycieli jest znajomość tak samych utworów, jak i specyficznej roli bajek terapeutycznych. Coraz częściej bowiem wykorzystuje się je w profilaktyce i terapii dzieci, pomagając im w radzeniu sobie z życiowymi trudnościami. Wybranie dla dziecka dobrej bajki, przedstawienie uczniowi wartościowej pozycji to poniekąd inwestycja w ich przyszłość. Wspomniana profilaktyka dotyczy głównie wiedzy o różnych problemach i o sposobach ich rozwiązywania. Dzieci z radością, spontanicznie i naturalnie podążają śladem bajkowego bohatera, przenosząc w realne życie postawy, zachowania i rozwiązania wyniesione z bajki⁷.

Kolejnymi etapami naszych spotkań w ramach warsztatów muzycznych była praca w kilku sekcjach obejmujących:

- ćwiczenia tekstów mówionych bohaterów bajki: Bombik, Bomila, Popo, Surykatka Katka, Mama i Tata Bombika i Bomili, Wódz szarańczy, Pszczoły;

⁵ B. ZEMAN: fragment wykładu wygłoszonego na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach – 6 kwietnia 2016 r.

⁶ *Słownik języka polskiego*. Red. M. BAŃKO. Warszawa 2007, s. 135.

⁷ Refleksje te zaczerpnięte są z wykładu wygłoszonego dla studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach przez autora bajki *Tajna misja Bombika*, ks. Bogusława Zemana – 6 kwietnia 2016 r.

- ćwiczenia wokalne piosenek: *Uwierzcie mi!*, *Hej ratować świat!*, *Oj, szarańcza zła!*, *Zła kłótnia*, *Warto szukać zgody*, *Nie jesteś sam*;
- ćwiczenia instrumentalne wyżej wymienionych piosenek w aranżacji doktora Karola Pyki na obój, saksofon altowy, gitarę, fortepian, gitarą basową, perkusję.

Praca obejmująca powyższe trzy obszary wymagała od studentów zaangażowania, samodzielności i umiejętności współpracy w grupie.

Kulminacyjnym punktem projektu było dwudniowe spotkanie z Karolem Suszką, aktorem, reżyserem i dyrektorem Teatru w Czeskim Cieszynie, na co dzień pracującego z aktorami. Teatralne warsztaty pozwoliły studentom na odnalezienie się w niecodziennej roli. Uwagi reżysera były szansą spojrzenia na tekst literacki z zupełnie innej perspektywy. Niezwykle cenne były ponadto uwagi dotyczące interpretacji, zabarwiania emocjonalnego tekstu, akcentów wyrazowych i logicznych, a także tempa czy barwy głosu.

Zakończę wypowiedzią studenta Michała Kasztury, biorącego bardzo aktywnie udział w projekcie, który wcielał się w postać taty Bombika, wykonywał partie tenora w zespole wokalnym oraz tercecie, a także grał na gitarze akustycznej i pomagał logistycznie organizować nagranie: „Praca nad tą płytą dostarczyła nam wielu doświadczeń i wrażeń. Wiązało się to czasami z dużym wysiłkiem, ale świetnie się razem bawiliśmy i zapamiętamy to wszystko na długo. Mamy nadzieję, że efekt końcowy spodoba się szczególnie tym najmłodszym słuchaczom.”

Dziękuję wszystkim, dzięki którym udało się nagrać słuchowisko! Życzę miłego odbioru i zachęcam do podejmowania pracy nad interdyscyplinarnymi projektami. Poniżej zamieszczono zarówno teksty, jak i melodie piosenek z *Tajnej misji Bombika* autorstwa księdza Bogusława Zemana, wydanej przez Edycję Świętego Pawła w książce *Przygody słownika Bombika* w 2015 roku.

Piosenka 1.

Uwierzcie mi!

♩ = 116

1. Ja - kich trze - ba u - żyć słów? Jak prze - ko - nać, że nie
kła - mię? Oj, jak bo - li, kie - dy znów

G g A G A
 myśl-łą, że się tyl-ko ba-wię. R. O, u-wierz-cie cza-sem
 D h⁷ G e A⁶⁻⁵ G A
 mi, to dla mnie bar-dzo waż - ne. Ma-mo, ta-to, ja nie
 D H⁷ e A D
 jes - tem zły... Pro-szę, u-wierz-cie mi, daj - cie mi szan - sę!

1. Jakich trzeba użyć słów?

Jak przekonać, że nie kłamię?

Oj, jak boli, kiedy znów
myślą, że się tylko bawię.

R. O, uwierzcie czasem mi,
to dla mnie bardzo ważne.
Mamo, tato, ja nie jestem zły...
Proszę, uwierzcie mi, dajcie mi szansę!

2. Czemu nie słuchacie mnie?

Wszystko już od razu wiecie...

Gdybym skłamał, pewne, że
uwierzylibyście przecież.

R. O, uwierzcie czasem mi,
to dla mnie bardzo ważne.
Mamo, tato, ja nie jestem zły...
Proszę, uwierzcie mi, dajcie mi szansę!

Piosenka 2.

Hej, ratować świat!

♩=136

1. Hej, ra - to - wać trze - ba świat, bo sza - rań - cza le - ci.

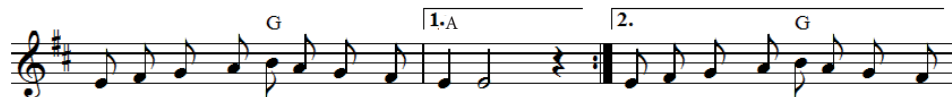
Hej, w tej ak - cji każ - dy chwata, nie ma miejsc dla dzie - ci.

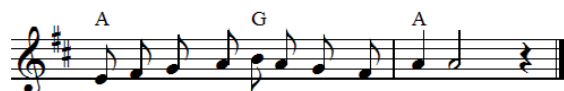
R. Dziel - ny Kroch - mał, zuch Po - du - cha i Ró - życz - ka ma -

- ła wnet z sza - rań - czą się roz - pra - wią

i u - ciek - nie, i u - ciek - nie ca - ła. i u - ciek - nie, i u - ciek - nie,

i u - ciek - nie, i u - ciek - nie ca - ła.

1. Hej, ratować trzeba świat,
bo szarańcza leci.
Hej, w tej akcji każdy chwata,
nie ma miejsc dla dzieci.

R. Dzielny Krochmal, zuch Poducha
i Różyczka mała
wnet z szarańczą się rozprawią
i ucieknie, i ucieknie cała.

2. Hej, do misji ruszać czas
„Skrzydlate kopyto”.
Hej, szarańczę wszyscy wraz
znajdziemy ukrytą.

Piosenka 3.

Oj, szarańcza zła!

♩=132

The musical score is written on a single treble clef staff. It begins with a tempo marking of ♩=132. The melody consists of quarter and eighth notes. Chords G, C, and E are indicated above the staff. The lyrics are written below the staff, with syllables aligned with the notes. The score ends with a double bar line and repeat dots.

R. Oj, sza - rań - cza zła, zła, zła! Oj, sza - rań - cza zła!

1. Ca - ła chma - ra przy - le - cia - ła, każ - dy ją tu zna.

Bar-dzo licz-na i żar-łocz-na ma a-pe - tyt, ma! Oj, sza-rań-cza

zła! Oj, sza-rań-cza zła!

R. Oj, szarańcza zła, zła, zła!
Oj, szarańcza zła!

1. Cała chmara przyleciała,
każdy ją tu zna.
Bardzo liczna i żarłoczna
ma apetyt, ma!

R. Oj, szarańcza zła, zła, zła!
Oj, szarańcza zła!

2. Wszystkie trawy szybko strawi
cała armia ta.
Opór stawić, mur postawić
czy się jeszcze da?

R. Oj, szarańcza zła, zła, zła!
Oj, szarańcza zła!

Piosenka 4.

Zła kłótnia

1. Zła kłó - nia włó - czy się po świe - cie, chę - nie się wtrą - ca
 we wszyst - kie spra - wy. Roz - mo - wę zmie - nia w krzyk, bo prze - cię
 o - na nie lu - bi, gdy spo - kój ma - my. R. Kłó - nia zła
 dob - rze się zna na niszc - zeniu wszyst - kie - go. Kłó - nia zła
 dob - rze się ma, gdy do - puś - cisz do te - go.

1. Zła kłótnia włóczy się po świecie,
 chętnie się wtrąca we wszystkie sprawy.
 Rozmowę zmienia w krzyk, bo przecież
 ona nie lubi, gdy spokój mamy.

R. Kłótnia zła dobrze się zna
 na niszczeniu wszystkiego.
 Kłótnia zła dobrze się ma,
 gdy dopuścisz do tego.

2. Zła kłótnia zgody nie dopuści,
 nie chce, by w zgodzie urosło dobro.
 Skłóci przyjaciół, zło rozpuści
 i kłamstwem nazwie też radę mądrą.

R. Kłótnia zła dobrze się zna
 na niszczeniu wszystkiego.
 Kłótnia zła dobrze się ma,
 gdy dopuścisz do tego.

Piosenka 5.

Warto szukać zgody

$\text{♩} = 132$

1. Kie-dy zaj-dziesz za da-le-ko dro-gą złą, gdy za du-żo
 słów wy - po - wiesz bu - zią swą, kie - dy
 kłót-nia bę-dzie chia-ła być kró - lo-wą, po-wiedz: „Dość! Wca-le
 tak nie mu - si być, na cóż mi złość?”
 R. War-to szu-kać zgo-dy, zgo-dy dla po-go-dy w ser - cu.
 War-to rę - kę po-dać, po-dać i za-wo-łać: „Wy - bacz”.
 War-to po-kój mno-żyć, mno-żyć, a-by two-rzyć szczęś - cie.
 War-to uś-miech pos-łać, pos-łać, by wy-dos-tać ra - ha-ha-ha -dość.

1. Kiedy zajdziesz za daleko drogą złą,
 gdy za dużo słów wypowiesz buzią swą,
 kiedy kłótnia będzie chciała być królową, powiedz: „Dość!
 Wcale tak nie musi być, na cóż mi złość?”

R. Warto szukać zgody, zgody dla pogody w sercu.
 Warto rękę podać, podać i zawołać: „Wybacz”.
 Warto pokój mnożyć, mnożyć, aby tworzyć szczęście.
 Warto uśmiech posłać, posłać, by wydostać ra – hahaha – dość.

2. Kłótnia może zdarzyć się niejeden raz,
 lecz nie pozwól jej zamieszkać pośród was.
 Przepędź ją na cztery wiatry, a do domu zgodę wpuść,
 aby wspólną drogą znów z radością pójść.

Piosenka 6.

Nie jesteś sam!

♩=108

A cis E

1. Kie - dy nie - bo nad to - bą chmu - ra - mi się po - kry - je, kie - dy

A cis h E

ciem - ność za - pad - nie wo - ko - ło i w to - bie, kie - dy

fis [1. D

strach i zwał - pie - nie zno - wu bę - dą w zmo - wie, nie myśl,

E E7 [2. D

że już na pew - no zły los cię po - bi - je. pro - sić na próz - no. Lecz nie

h E⁴⁻³ E7 A cis

prze - gap na - dzie - i, co w ser - cu wy - ras - ta! R. Nie jes - teś sam,

D E A cis D E

po - daj mi dłoń! Nie jes - teś sam, na - dzie - ję chroń!

A cis D E A cis
 Nie jes-teś sam, uś-miech-nij się! Nie jes-teś sam,
 A E A
 już nie zos-ta-wię cię! W po-je-
 F A F A
 - dyn-kę nie da-ra-dy nikt, a-le ra-zem zwy-cię-ży-my w mig. Szy-bko
 fis h E A cis
 znik-nie smut-ku cień, zaś-wi-ta dob-ry no-wy dzień. Nie jes-teś sam,
 D E A cis D E
 uś-miech-nij się! Nie jes-teś sam, już nie zos-ta-wię
 A
 cię!

1. Kiedy niebo nad tobą chmurami się pokryje,
 kiedy ciemność zapadnie wokoło i w tobie,
 kiedy strach i zwątpienie znowu będą w znowie,
 nie myśl, że już na pewno zły los cię pobije.
 Czasem myślisz, że wszystko zupełnie cię przerasta,
 że zwyciężyć się nie da, uciekać za późno,
 że poprosić o pomoc, to prosić na próżno.
 Lecz nie przegap nadziei, co w sercu wyrasta!

R. Nie jesteś sam, podaj mi dłoń!
 Nie jesteś sam, nadzieję chroń!
 Nie jesteś sam, uśmiechnij się!
 Nie jesteś sam, już nie zostawię cię!
 W pojedynkę nie da rady nikt,
 ale razem zwyciężymy w mig.
 Szybko zniknie smutku cień,

zaświta dobry nowy dzień.
Nie jesteś sam, uśmiechnij się!
Nie jesteś sam, już nie zostawię cię!

2. Jak to dobrze, gdy blisko są wierni przyjaciele;
kiedy jeden drugiemu w potrzebie pomoże.
A więc uszy do góry! Jest źle, będzie dobrze!
Nie poddamy się przecież, bo sił mamy wiele!

R. Nie jesteś sam, podaj mi dłoń!
Nie jesteś sam, nadzieję chroń!
Nie jesteś sam, uśmiechnij się!
Nie jesteś sam, już nie zostawię cię!
W pojedynkę nie da rady nikt,
ale razem zwyciężymy w mig.
Szybko zniknie smutku cień,
zaświta dobry nowy dzień.
Nie jesteś sam, uśmiechnij się!
Nie jesteś sam, już nie zostawię cię!

